

בפתחו של הגיליון הרביעי

הגיליון שלפניכם הוא הרביעי בסדרת הגיליונות של **ישראלים** – כתב עת רב־תחומי לחקר ישראל והציונות. כתב העת לביכורי מחקר, שנוצר בצלמו ובדמותו של יוזמו – המסלול ללימודי מדינת ישראל באוניברסיטת בן־גוריון בנגב, מבקש לשרטט את דיוקנה של החברה הישראלית באמצעות הארת נדבכים שונים בתולדות מדינת ישראל והציונות וחקירת החברה הישראלית על שלל היבטיה – הפוליטיים, המדיניים, החברתיים, התרבותיים ואחרים. אחת הסוגיות העיקריות שעמדו במרכז השיח הציבורי של החברה הישראלית בשנה החולפת היתה בלי ספק סוגיית גיוסם של בחורי הישיבות. בהקשר רחב יותר נידונו גם היחס בין דת למדינה, היחס בין חילונים לדתיים ומקומו של הציבור החרדי בחברה הישראלית. מסיבה זו החליטה מערכת **ישראלים** לייחד חלק נכבד מהגיליון הנוכחי לסוגיה זו.

בראשיתו של הגיליון מובא ריאיון עם הסופר יורם קניוק, אשר ליווה את החברה הארץ־ישראלית והישראלית מיום היוולדו ב־1930 ועד היום. הריאיון עוסק בסוגיות אלו ובמגוון נושאים אחרים הקשורים להיסטוריה של מדינת ישראל ולחברה הישראלית, כגון מלחמת תש"ח, יחס "הצברים" לעולים ניצולי השואה עם הקמת המדינה, היחסים בין שמאל לימין, הסכסוך הישראלי־פלסטיני, היחסים בין אשכנזים למזרחים והמחאה החברתית של קיץ 2011. דעותיו של קניוק על כל אחד מהנושאים האלה באות לידי ביטוי בשפתו הייחודית והקולחת של הסופר.

במרכזו של הגיליון ארבעה מאמרים מתקופות ומתחומים שונים הזורעים אור על כמה היבטים בהיסטוריה של מדינת ישראל ובציונות. המאמר הראשון, אשר לקוח משדה המחקר הספרותי, עוסק בדמות 'התלוש' – הצעיר היהודי המשכיל, ה'אנטי־גיבור' בעל המאפיינים הגלותיים אשר עזב את העיירה ואת המסורת, עבר לכרך הגדול, האירופי, החילוני והמודרני, ומרגיש בדידות, ניכור וזרות. דמות זו באה לידי ביטוי בספרות העברית של מזרח אירופה בסוף המאה ה־19 ובתחילת המאה ה־20, ערב לידתה של התנועה הציונית. באמצעות בחינת הטריטוריה 'בחינות', 'שוקולד' ו'קיצו של סנדר ז'י' מאת הסופרת דבורה

בארון, רונית גז, מחברת המאמר, מראה כי להבדיל מהתפיסה המקובלת, דמות התלוש מופיעה בספרות העברית גם בגרסה הנשית. המחברת טוענת שלדברי בארון פתרון בעייתן של הנשים התלושות תלוי במידת ההצלחה של הגשמתו של האידאל הציוני ביצירת דמות חדשה של גבר יהודי, בריא וחסון.

שני המאמרים הבאים עוסקים בסוגיית הכרעתם של מנהיגים – בן־גוריון ויצחק רבין. במאמר השני נבחנת פרשת אי־כיבוש הגדה המערבית במלחמת תש"ח בשל סירובם של רוב שרי הממשלה לתמוך בפעולה, פרשה שבן־גוריון כינה מאוחר יותר ה'בכייה לדורות'. עקב סימני השאלה שהעלו חוקרים שונים בנוגע לכוונותיו האמתיות של בן־גוריון, גם מחבר המאמר שואל אם באמת רצה בן־גוריון לכבוש את הגדה. כדי לענות על כך הוא סוקר את השתלשלות האירועים, ובתוך כך עוסק בהיבט ההיסטוריוגרפי של הפרשה בנסותו להבין את הסיבות להיווצרות הגרסה המקובלת ואת הסיבות שהביאו מאוחר יותר לערעורה.

המאמר השלישי, אשר מתפרסם בגיליון זה בסימן עשרים שנים להסכם אוסלו, עוסק בסיבות שגרמו ליצחק רבין להכריע לטובת אימוץ השיחות עם הפלסטינים, שיחות אשר הובילו להסכמים. שלא כפרשנות המקובלת – שלפיה גרמה האכזבה משיחות וושינגטון הגלויות והרשמיות לשינוי עמדתו של רבין ולאימוץ המסלול החשאי של שיחות אוסלו, אשר החלו בלא ידיעתו – מחבר המאמר מציע פרשנות חלופית, שלפיה לא שינה רבין את עמדתו כלל, אלא שמהלכים פוליטיים תוך־מפלגתיים שהיו עלולים להביא להדחתו מראשות המפלגה אילצו אותו לתמוך בשיחות אוסלו ולראות בהן פתרון שהוא בבחינת הרע במיעוטו.

במאמר הרביעי נבחן אופיו של השסע הדתי־חילוני בישראל באמצעות מקרה הבוחן של המאבק ליישום לימודי הליבה בבתי הספר של החרדים, שהחל בסוף שנות התשעים של המאה ה־20 ונמשך עד היום. מחבר המאמר סוקר את נקודות הציון המרכזיות של המאבק ומציג את התגובות משני עברי המתרס בעזרת תאוריות רלוונטיות מתחום מדעי המדינה.

הגיליון שלפניכם ממשיך את המסורת שהתגבשה בגיליונות הקודמים של ישראלים ויחד עם זאת מכיל כמה חידושים, ובהם סמליל (לוגו) חדש, תקצירים באנגלית לנוחות קהל הקוראים הדובר אנגלית ושני מדורים חדשים – 'מן הארכיון' ו'ממדף התואר השלישי'.

במדור 'מן הארכיון' תשתדל המערכת להציג בכל גיליון מסמך היסטורי כלשהו, אשר יש באפשרותו לספק תובנות אחדות על התרחשויות אקטואליות המעסיקות את הציבור הישראלי בימינו. בגיליון הזה אנו מביאים

לפניכם התכתבות משנת 1958 בין הרב הראשי אז הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג, לראש הממשלה אז דוד בן-גוריון. התכתבות זו מציגה את העמדות השונות בדבר גיוסם של בחורי הישיבות – סוגיה אשר מעסיקה את החברה הישראלית מאז הקמת המדינה עד היום.

במדור 'ממדף התואר השלישי' אנו מבקשים להנהיג מסורת חדשה ולהציג לקהל הקוראים כמה תקצירים של מחקרי תואר שלישי הקשורים לתחום העניין של כתב העת – מדינת ישראל והציונות, מחקרים אשר כמעט כולם טרם פורסמו בתפוצה רחבה. המערכת מקווה כי המדור יהיה לעזר לתלמידי מחקר ולחוקרים ותיקים כאחד ויעורר עניין בקרב קהל הקוראים הרחב.

אחת המטרות החשובות של **ישראלים** מעמיד לנגד עיניו היא לשמש בימה אקדמית לתלמידים מצטיינים, לפרסם את מחקריהם הנוגעים לתחום העניין של כתב העת, ועל ידי כך לאפשר להם לצבור ניסיון וביטחון במחקר ובכתיבה לקראת קריירה אקדמית. ואכן, כתב העת **ישראלים** הוא היחיד בשדה המחקר של מדינת ישראל והציונות המפרסם מפרי עטם של תלמידי מחקר בלבד, ובה בעת שומר על רמה אקדמית גבוהה ולא מתפשרת, אשר אינה נופלת מכתבי עת אקדמיים אחרים, ועל כך גאוותנו.

הגיליון שלפניכם הוא פרי השקעתם של חברי המערכת החתומים לעיל, ואולם קיומו והצלחתו של כתב העת לא היו מתאפשרים בלי עבודתם המסורה של חברי המערכת הקודמים. ראשית, ברצוננו להודות לאמיר פלג, העורך הראשון של **ישראלים** והדמות המרכזית, שהובילה את כתב העת מרגע היווסדו ובשלושת הגיליונות הראשונים ותרמה רבות לקיומו. אנו רוצים להודות גם לפרופ' חנה יבלונקה שליוותה את כתב העת מלידתו, העמידה יסודות חשובים לפעולתו ומילאה תפקיד מרכזי בהוצאתם לאור של שלושת הגיליונות הראשונים. את שלבי התבססותו של כתב העת ליוו במסירות ולאורך תקופה ארוכה חברי המערכת היוצאים: ויואן חפץ-דיגמי, אלכס ולדמן, מורי רם וליאור לביד. תרומתכם, לכתב העת לא תסולא בפז, ואנו מודים לכם.

ברצוננו, להודות גם לעשרות תלמידי המחקר ששלחו אלינו את מאמריהם עד כה. בגיליון הרביעי של **ישראלים**, שלא כמו בגיליונות הקודמים, אנו מפרסמים לראשונה שני מאמרים פרי עטם של תלמידי מחקר ממוסדות אקדמיים אחרים – האחד של תלמיד לתואר שלישי מאוניברסיטת תל-אביב, והאחר של תלמיד לתואר שני מאוניברסיטת בר-אילן. אנו מבקשים להמשיך במגמה זו של פתיחת שערי כתב העת לתלמידי מחקר מכל המוסדות האקדמיים בארץ. המערכת עובדת כעת על גיליונה החמישי ומזמינה את תלמידי המחקר

מכל המחלקות ומכל המוסדות הקשורים לתחום העניין של כתב העת להציע את מאמריהם לגיליונות הבאים של **ישראלים** (השישי והשביעי) על פי ההנחיות להגשת מאמרים המובאות באתר:
<http://in.bgu.ac.il/bgi/israelim>

מערכת **ישראלים**